

UNITARIUS-ÉRTESELTŐ

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, V., KOHÁRY-UTCA 4., II. EM.
Minden pénz a lakászi hivatal címére küldendő.

Megjelenik hathetenként
Felelős szerkesztő:
JÓZAN MIKLÓS

Előfizetési ára:
Egy évre 1000 kor.
Egyes szám ára 100 korona.

Torda : 1568. **HATÁRKÖVEK** Pozsony : 1848.
az unitárius egyház történetében. Ezeken a helyeken mondotta ki az országgyűlés előbb Erdélyre, azután egész Magyarországra nézve, hogy az unitárius vallás bevett valás (recepta religio).

Novi Sad.

„Elmenvén, tanítsatok minden népeket...”
Máté ev. XXVIII. 19.

Ez a két idegen szó magyarul azt jelenti: Ujvidék. A régi Délmagyarország jelentős kereskedelmi gócpontja a Duna merész kanyarulatában, szemben a péterváradai erőddel és a Fruska-Gora hegylánc bűbajos völgyeivel. Ez idő szerint jugoszláv terület; de azért itt-ott még az utcán, piacon, a műhelyekben és a templomokban lehet magyar szót hallani. A békeség jegyében itt gyűltek egybe július elején az orthodox és protestáns egyházak képviselői a szomszéd országokból, hogy a nemzeti és vallási kisebbségek jogairól s a megértést és kiengesztelődést veszélyeztető sérelmekről tanácskozzanak. Öröm volt látni Isten házában és a tanácskozó asztal mellett s a vendégszerető családi otthonokban azt a jóra való készséget, azt a testvéri jóindulatot, amely az egész gyülekezeti fölött uralkodott. A görög keleti szerb püspök, a konferencia elnöke, székesegyházában és az aulában szívesen látott minket s egész vezérkarával együtt minden fenntartás nélkül megjelent az egyszerű református és evangélikus templomokban, ahol egymásután rövid áhitat és szentbeszéd volt.

A templomi szertartások után a városházán diszülésre gyűlt egybe a városi intelligencia. Itt a hatóságok is résztvettek. Itt a világszövetség ismert szervezői: Sir W. Dickinson és dr. Ramsay, meghajtva az elismerés lobogóját a szerb nemzet előtt, ismertették a békemozgalmat s kérték a nagyközönség, az ezerlejtű közvélemény támogatását, amelyben olyan csodatevő erő nyilatkozik, hogyha egyetértő szívvél magunkévá tesszük a békeség fejedelmének, Krisztusnak szózatát: „Elmenvén, tanítsatok minden népeket!”

A további tanácskozás már zártkörű volt. Azon csak a hivatalos kiküldöttek vettek részt. Itt már felhangzott a panasz és a keserűség szava azokkal szemben, akiknek olyan szerszám került a kezökbe, amellyel bánni nem tudnak. Minket sértegetnek, ugyanakkor önmagukat is megsértik. Mindez azonban teljesen felül állott a napi politika küzdő porondján. Nemcsak a sebeket tárta fel, hanem az orvoslás módjait is.

A konferencia végül egyhangulag magáévá tette a következő határozati javaslatot:

1., A békeszerződés által biztosított kisebbségi jogokat nagylelkűen át kell vinni a gyakorlati életbe, mert csak ez az őszinte és nemes eljárás szüntetheti meg az örökös panaszt, kibékítve egymással a különböző fajokat és felekezeteiket. Ettől függ az illető országok jóléte és Európa békéje is.

2., A világszövetség központi tanácsa ajánlja fel jó szolgálatait minden egyes országban, ahol hasonló panaszok és sérelmek vannak, s ügyeljen arra, hogy ebben az irányban mindenki megtegye a maga kötelességét.

3., A tanácsban legyen képviselve minden számottevő nemzeti és vallási kisebbség, hogy így a felmerülő kérdéseket minden oldalról meg lehessen világítani.

4., A konferencián képviselt tanácsok egymással levél útján is állandó érintkezést tartanak fenn, hogy végre barátságos uton-módon megtalálják a megfelelő megoldást.

5., Az egyes országos tanácsok az év végéig tegyenek jelentést a londoni központnak. Irják meg, hogy eddig mit sikerült elérniök, s mi az amiben még a Világszövetség segítségükre lehet a közös szent ügy érdekében.

Szavak — szavak — szavak... Sok szép szó egyvégtiben. De, hogy megnyugtató tettekben és emberséges bánásmódban nyilatkozzék meg mielőbb szerte-marcangolt, szomorú, szép, szent Hazánkban és egyebütt a föld színén ahhoz egy új Megváltó kell aki állandóan fülünkbe sugja — felül időn, felül enyészeten — „Elmenvén, tanítsatok minden népeket!”

Szerkesztő.

Aldozati Ének.

(Tagore: „Gitanjali” — XI)

Hagyj tel az örökös, egyhangú ceremóniával!
Ki az, akit imádsz a templom magányos, sötét
zugában, zárt ajtók mögött? Nyisd ki a szemedet,
hiszen az Isten, akit te imádsz, ott nincs jelen.

Ott van Ő, ahol a földműves túrja a kemény
göröngyöt; ott van Ő, ahol a kötőrő az út men-
tén apróra zúzza a sziklaköveket. Velők van
záporosóben és napsugárban és vastag por lepl
be köntösét. Tedd hát félre te is a reverendát s
jer miként ki a szabadba, a poros országútra.

Megváltás után sóvárogsz? Hol van ez a
megváltás a te számodra? Hiszen az Alkotó maga
is önként, nagy lelki örömmel vette magára a
teremtés szent kötelekeit. Szeretetlen örökre egy-
beforrott mindannyiunkkal, elválhatatlanul.

Mit ér a tétlen szemlélődés! Mi haszna
virág! Mi haszna tömjén! Ne bánd, ha szinte
ünneplő ruhád feslik és be is piszkolódik; jöjj
eleibe, állj mellette arcodnak veritékével munkában,
törődésben.

P. b.

Tájkép.

(Theodore Williams.)

Föld viránya, tenger árja,
És a kéklő boltozat —
Lelkem édenét kitarja
— s repül a gondolat:

Óriás erdők tusája
Túlhaladja képzetem,
Mély — s magasnak ködhatára
Titkait sem ismerem.

Itt szemem sóvárgva kutat,
Ott csodálva elmereng;
Míg talál a lélek utat
S a teremtés dalra zeng.

Nincs erő a földön-égen,
Mely lesujtsa szívemet:
Egy az Isten!... Nektek — nekem
Oszthat örök életet.

J. M.

Unitárius Misszió-Ház Budapesten.

Magyar Unitárius Társulat.

A cím új fogalmat visz bele a magyar unitárius öntudalba; s egyszersmind jogunk van azt is remélni, hogy ez a fogalom történelmi fontosságú mozzanatot jelez egyházunk életében. Az Unitárius Misszió-ház tervét az utóbbi évek keserves eseményei szükségszerűleg teremtették meg. Erdélyi magyar unitárius társadalmunk tekintélyes részét, köztük főként ép a mindig öntudatos nemzeti és vallásos életet élő értékes értelmi középosztályt a mostoha sors arra kényszerítette, hogy a multak tradíciója s a szívek szerelme által szentté avatott ősi földet s rajta a régi meleg otthont elhagyva, Budapesten s a csonka ország más városaiban keressen magának és családjának kenyeret. Hogy ez a társadalom ezzel mit veszített, azt elpanaszolni lehetetlen. Ezt talán csak az a sóhajtás vagy az a könnyecsepp mondhatná meg, mely minden erdélyi ember ajkán s szemében jelentkezik naponként, amikor a mult emlékei vissza-vissza térnek. Megszakadtak a szent tradíciók által kovácsolt kapcsok, az ősi anyaegyházak is, hol egykor imádkozni és dolgozni, hinni és remélni tanítottak. A szép fehérre meszelt kis templomocska égbe nyúló tornyával, imádságra hívó harangjaival, az iskola s a temető számunkra már csak a mult emlékei s ma rájuk gondolni jól eső is, de ugyanakkor fájdalmas is. Jól eső, mert a rájuk gondolás keserű jelenünkbe egy pillanatra visszahozza a mult édes emlékeit, de fájdalmas is, mert ismét és ismét eszünkbe juttatja, hogy mimindent veszítettünk.

A budapesti unitárius egyházközség valóban emberfölköti munkát végzett, hogy az Erdélyből kimenekülő atyánkfiai ezreinek testvérkezét nyújtson s amennyire lehet kárpótolja őket azokért a lelki károkért, amit számunkra az ősi egyház kebeléről való elszakadás jelentett. A megelőzőleg csupán csak egy pár ezer hívő lelket számláló egyházközség eszközei azonban az új helyzet feladatainak megoldására nem voltak elégségesek.

Igy született meg az Unitárius Misszió-ház gondolata Budapest székhellyel. A tervet részletes programmal a mult év augusztus havában az Erdélyből visszatérő s Budapestet is meglátogató Amerikai és Angol Misszió tagjai elé terjeztettük.

kérve annak illetékes helyre juttatását és jóindulatu támogatását. Ez a lépésünk s e sorok írójának még egy néhány, ez ügyben történt levélváltása a bostoni és londoni unitárius körökkel azt eredményezte, hogy William H. Drummond, kinek neve ma már az egész magyar nép előtt ismert és szeretett név, az Amerikai és Angol Unitárius Társulatok nevében ez év januárjában Budapestre jött, hogy a kérdést behatóan tanulmányozza s arról részletes jelentést tegyen. A részletes tájékoztatások megnyerése után a két Társulat ez ügy fontosságát teljesen átértette s a budapesti központi Misszióház megvásárlására a szükséges pénzt már a tavasz folyamán megszavazta.

Julius hó 12-én William H. Drummond ur az angol Unitárius Társulat képviselőjében és Elmer S. Forbes ur, az amerikai Unitárius Társulat képviselőjében épület megvásárlása céljából ismét Budapestre jöttek. Sikerült is megvásárolni a IX. ker. Rakos-u. 3 emeletes házat, mely a célnak minden tekintetben teljesen megfelelt. Az Üllői-ut mellett, az Iparművészeti Múzeum szomszédságában, már fekvésénél fogva is ép terveinknek való.

Munkaprogrammunk, mit az angol és amerikai testvéreink is elfogadtak és támogatnak és amit fokozatosan, amint az épület használata ránk száll, megvalósítani óhajtunk, nagy vonásokban a következő:

a) Az ujonnan szerzett épületbe egy második templomot kívánunk beépíteni a szomszédos kerületekben lakó hiveink számára, kik a jelenlegi templomot már a nagy távolság miatt sem látogathatják. Egy másik templom szüksége már eddig is régen mutatkozott, különösen nagy ünnepeink alkalmával, mikor hiveink nagy száma a körülbelül 250—300 üléses meglevő templomunkba beférni nem tudott. Természetesen az új templomban mindennemű munka tökéletes egységben és harmóniában fog folyni a már meglevő templomunk programjával. Csak a közös munka kölcsönös megosztásáról van szó. Az új templomban főképp vasárnap esti (5—6 közt) Istentiszteleteket tervezünk, amikor is hiveink tekintélyes része könnyebben tud a lelki élet művelésére időt találni, mint a délelőtti folyamán.

b) Minden erőnkkel meg akarjuk feszíteni abból a célból, hogy amint a viszonyok engedik, a szülői hajléktól és gondozástól távolszakadt, Budapestben tanuló ifjaink számára az új épületben egy otthont teremtsünk. Ezek a jobb sorsra hivatott ifju emberek, kik ma valóban a szenvedések iskoláját járják, szét vannak szóródva e rideg lelkű fővárosban, sokan közülök hajléktalanul s mindennapi kenyér nélkül. Ha ezeket az ifju embereket egyházunk és nemzetünk számára biztosítani kívánjuk, akkor minden lehetőséget meg kell érdekükben tennünk, hogy nekik egy olyan otthont teremtsünk, melynek szelleme őket egyházat és hazát szívből szerető, megelégedett s boldog polgárokká neveli. Boldogabb jövőnk lehetősége ifjuságunk lelkében van letéve. Ma

tehát nekünk kell érettük áldoznunk, nekünk kell őket vallásos és hazafias szellemben gondoznunk, hogy aztán ők valóra váltsák mindnyájunk szívének közös álmát: az új életre támadt Magyarországot s benne a virágzó Unitárius Egyházat. Ebben az Otthonban lehetőséget kell nyújtanunk arra, hogy a már megszervezett Dávid Ferenc Ifjusági Egyesület öntudatos, építő és önművelő munkát kezdhessen vallásos és hazafias szellemben s mint jól megszervezett egyesület a külföldi hasonló szervezetekkel az összeköttetést felvehesse.

A külföldiekkel való szerves együttműködés a mi ifjaink számára erkölcsi, sőt anyagi előnyöket hozhat. Többek között arra is gondolunk, hogy az angol nyelv iránt érdeklődő fiatalokat és leányainkat díjmentes angol nyelvoktatásban részesítjük.

c) Az unitárius öntudat és baráti érzés mélyítése és erősítése céljából férfi társadalmunk részére egy állandó club-helyiséget is óhajtunk teremteni új helyiségünkben. Célunk, hogy egymást közelebről megismerve, egy szerves testületté alakuljunk s egymásnak a közéletben is kölcsönös támogatására legyünk. Klubhelyiségünket idővel könyvtárral, napilapokkal és folyóiratokkal akarjuk berendezni, Klubhelyiségünk kulturális természete abban is kifejezést fog nyerni, hogy szakemberek időnkint modern embert áltatásban közvetlenül érdeklő problémákról tudományos, művészi, vallásos, gazdasági s a különféle társadalmi kérdésekről előadásokat fognak tartani, melyeket szabad hozzászólás és megvitatás követ. Az így megszervezett férfi társadalmunk felveheti majd az összeköttetést az Amerikai és Angol Unitárius Szövetségekkel, melyek mindkét helyen a társadalom legkiválóbb férfiaiit számlálják maguk közt s amelyeknek mint szervezett egységeknek mindkét állam beléleletében komoly, tudományos és gazdasági súlyuk van. A velük való kölcsönös érintkezés és baráti együttműködés ránk nézve csak előnnyel járhat.

d) Gondolkodni óhajtunk arról is, hogy új épületünkben a máris áldásosan működő Nőszövetségünk is otthont nyerjen s jótékony tevékenységét kiszélesíthesse; modern nőket általában érdeklő kultur-estélyeket rendezhessen s az Angol és Amerikai Nőszövetségekkel a szerves kapcsolatot fölvehesse.

e) A központi Misszió-ház tevékenységét ki akarjuk terjeszteni az ország egész területére, ahol csak kisebb-nagyobb csoportokban unitárius hivek élnek vagy már filiális egyházközségek is alakultak. A központi Misszió-intézmény feladata lesz, hogy ezekben az év bizonyos szakában rendszeres Istentiszteleteket tartson s a hivek lelki gondozásáról, az ifjuság vallásos neveléséről gondoskodjék s a lelkekben az egyházhoz való tartozandóság érzetét ápolja és erősítse.

Ezekben kívánjuk vázlatosan közölni szíves olvasóinkkal munkaprogrammunkat, melynek megvalósítására amerikai és angol testvéreink a központi épületet már is megvásárolták s a jövőre

is támogatást ígértek. S itt kapcsolódik be a „Magyar Unitárius Társulat”-nak, mint új alakulatnak gondolata. A nagy feladat megvalósítására az anyagi támogatást az Amerikai és Angol Unitárius Társulatok adták.

Az erkölcsi támogatást már csak a saját érdekekünkben is mi kell hogy megadjuk. A siker elsősorban a mi hűveink lelki buzgóságán fordul meg. Ezért hűveinket a „Magyar Unitárius Társulat” cím alatt az ország minden részéről egy szerves egységbe vonjuk, mely mint egy nagy országos szervezet vállalja a munkát és hordozza a felelősséget a fent vázolt program keresztülviteléért. A Társulat alapszabályait, mindenről részletes felvilágosítást adva, közelebbről lapunkban ismertetni fogjuk,

Istennek áldása legyen minden nemes igyekezetünkön!

*Dr. Csiki Gábor
lelkész.*

Az iskola reformja.

Az Unitárius Értesítő múlt évi 5. számában a külföldi rovatban elrejtve egy érdekes beszéd jelent meg, amely a gyermekek helyes neveléséről szólt. Egy kiváló angol unitárius pap tartotta e beszédet a legújabb pedagógiai törekvések szellemében s egész gondolatmenete figyelemre méltó. Valóban helyes volt hogy lapunk közölte, mert hiszen nekünk közművelődési, nevelési kérdésekkel is kell foglalkoznunk, erre kötelez minket a hagyományos unitárius szellem, amelynek az iskola mindig féltett kincse volt.

Csonka-Magyarországon ugyan kevés a közvetlen befolyásunk a köznevelésre: néhány vidéki elemi iskolán s a fővárosban a szabadoktatás terén működő Dávid Ferenc egyleten kívül a most létesülő Misszióház s a benne keletkező Diák-otthon szolgálja Egyházunk részéről a közművelődés ügyét. De nincs elzárva előlünk az út, hogy a helyes pedagógiai közvélemény kialakításában, a társadalomnak az iskolaügy felőli felvilágosításában részt ne vegyünk. S valljuk meg, Magyarországon erre igen nagy szükség van. A napisajtó és a nemzetgyűlés politikai, újabb közgazdasági kérdésekkel is sokat foglalkozik — de a közoktatásügyi problémák a nagy közönség előtt ismeretlenek. S mivel ismeretlenek, nincs e kérdésekben egészséges közvélemény, amely arra készítené a hivatalos köröket, hogy az iskola reformjának kérdésével komolyan foglalkozzék. Ezért történhetett meg az, hogy iskolareform dolgokban a művelt nyugati államok mögött nagyon elmaradtunk — az ügy kárára.

Céлом az, hogy a paedagogia legújabb irányait ismertessem s így szélesebb körök figyelmét felhívjam e kérdések iránt, melyek iránt érdeklődni mindnyájunknak — már gyermekeink miatt is — kötelességünk.

„A régi nevelési módszernek az volt a leg-

nagyobb hibája, hogy nem tanulmányozta a gyermeket s így a gyermeki lélek természetét meg se érthette”. Ezzel a kijelentéssel rámutatott fentemlített angol szónokunk a régi paedagogia lényeges hibájára, hogy tisztán elméleti volt, az iróasztal mellett készült s nem alapult, mint minden modern tudománynak kell: a megfigyelésen, a kísérleten. A paedagogusok szabályokat állítottak fel a gyakorlat számára, ha támaszkodtak is tapasztalatra, de ez nem volt tudományosan ellenőrizve s a tudomány egítő eszközeivel nem élt. Ilyen volt még a lenhíresebb német paedagogusnak: Herbartnak munkája is s hivatalosan az ő paedagogiája uralkodik még ma is a magyarországi iskolákban.

Pedig a XIX. század utolsó évtizedeitől egy új irányzat virágzott fel elsősorban ugyancsak Németországban, de nemsokára Angliában, —szak-amerikában s Franciaországban is számos művelőre akadt s ez volt az u. n. kísérleti paedagogia. Tulajdonképp a lélektan terén indultak meg először a kísérletezések. Wundt lipcsei egyetemi tanár laboratóriuma volt az első ahol a tudat elemi jelenségeit vizsgálták kísérletileg. Mivel a tér és időkülönbségek lemérésére volt szükség, a másodpercek ezredrészét s a milliméter századrészét jelző készülékeket állítottak össze. A kísérleti lélektanból kiindulva, annak módszereire támaszkodva létesült főképpen Wundtnak egy tanítványa: Meumann Ernő által a kísérleti paedagogia. Ő elsősorban továbbfejlesztette a lélektani kísérletezést, már nemcsak az elemi jelenségeket vizsgálta, hanem az összetetteket is; azután azt hirdette, hogy a lélektani kutatásoknak nem szabad csak a felnőtt ember lelki életére szorítkoznia, hanem ki kell terjednie a gyermekére is, különösen pedig az iskolásgyermekére. Különbözik az összefüggés a lélektani kísérlet s a paedagogiai között kétségtelen: gondoljunk csak arra, hogyha a lélektan kísérletezett pl. a figyelem terjedelmére vonatkozólag, vagy az elfáradást, az emlékezetet vizsgálta — mindezek a kísérletek a paedagogiában is felhasználhatók, ha ugyanezt a kísérletet a gyermekén hajtjuk végre. E módszer által Meumann a paedagogiát a különböző vélemények, nézetek ingatag talaja helyett a tények szikláira akarta építeni. Ő és számos követője sok helyes megfigyelést tett, amiket hatalmas művében bőven kifejtettek s amit a gyakorlatban is gyümölcsöztetni lehet: de sohasem mondták azt, hogy a kísérleti paedagogia pótolhatja az általános paedagogiát. A kísérleti paedagogia csak az alapvető rész s rá kell építeni az egész neveléstudományt.

Ellenben a mai iskola nem a gyermeklélekből indul ki, hanem azokat a célokat tartja szem előtt, amelyeket az iskolán kívül állók kitűztek. A tanterv az egész világot szeretné megismertetni a tanulóval s sok tanár szeretné belegyömöszölni mindazt a tudást a tanulóba a saját szakjából, amit ő hosszú, egyetemi tanulása alatt elsajátított. Így aztán létrejött a túlterhelés.

Az egészséges elv az, hogy az iskolának az

ismeretanyag kiválasztásánál a gyermek álláspontjára kell helyezkednie s az anyagot az ő gondolkodásmódja alapján kell közölnünk. Munkánk csak akkor biztat sikerrel, ha figyelemmel vagyunk a gyermek vágyai s tehetségei iránt s nem erőszakoljuk rá a magunkét. Mi csak figyeljük és irányítsuk. Ez az új iskola szelleme.

Nem az iskolaanyag sokasága, hanem a különféle képességek kifejlesztése adja meg a tanítás célját. A tantárgyak csak mint a képzés eszközei szerepelhetnek s célt tévesztenek, ha nem szolgálják az aktivitást. Az egyéni képességek kifejlesztése az alkotó munka segítségével volna a legfőbb feladata az iskolának.

Igy jutottunk el a modern paedagogia másik legfontosabb kérdéséhez: a munka iskolához.

A régi időben a család keretében kifejlődött a gyermekben a munkakedv s aktivitás. Lehetséges volt munkához szoknia, mert a gyermek élete az iskolán kívül olyan háztartásban folyt le, ahol minden a házból készült. A gyermeknek alkalma volt végignézni a házból folyó munkát és segíteni abban, pl. a háztető készítésében, a kút építésében, a szekér javításában, az állatok gondozásában. Falulhelyen még ma is ilyenek a viszonyok, ott nincs is szükség munkaiskolára. De a városokban a munka a szülei házból mindinkább a gyárakba húzódik vissza s így a városi ifjuság a családban nem szerezhethet munkakedvet, nem látja a különböző változatos munkákat. A városi fiatalság csak a munka termékeinek ezerféle változatát ismeri meg anélkül, hogy alkalma lenne a termékeket létrehozó munka-folyamatot is megismernie.

Az iskolára vár az a fontos feladat, hogy a munka útjára vezesse a tanulóifjuságot. Természetes, hogy ez csak úgy lehetséges, ha nemcsak előadjuk valaminek a készítését, hanem a tanulót cselekvőleg működni engedjük. Van-e jobb mód a műszerek és szerszámok megismerésére, mint az, hogy ha a kezünkbe vesszük és dolgozunk velük? Az iskola a jövőben olyan műhely lesz, ahol az ifjuság mindenféle szerszámmal s anyaggal az alkotás gyönyöreit fogja élvezni.

Az egyetlen életre való kísérlet, ami a magyar iskolákban az irányban történt, az u. n. cserkészlet intézményének meghonosítása volt. Mint tudjuk, angol földön termett ez a gondolat, ezért praktikus s közel áll a gyermek lélekhez. Bár a cserkészlet főcélja más, mégis addig is, míg az iskolák lényegesebb reformjára kerülne nálunk a sor, meg kell becsülnünk ezt az intézményt, mert a kézimunka szeretetére neveli a tanulót s abba bevezeti. Csak az a baj, hogy a cserkészlet korlátozott számban veszi fel tagjai sorába a tanulókat s hogy anyagdrágaság miatt kénytelen nálunk éppen a műhelyi kiképzést elhanyagolni.

Hogy a fent kifejtettek alapján miképpen történjék az iskolafajok megállapítása, milyen legyen a tanterv — e dolgok részletezése szaklapba való feladat.

E tekintetben csupán azt akarom megemlí-

teni, hogy magától értődőleg a modern paedagogia álláspontja a holt nyelvekkel (latin görög) szemben az, hogy azok tanítását nagyon korlátozni kell. A gyermek értelmi fejlettsége 10 éves korában nem olyan, hogy benne egy távol-első világ iránt érdeklődés volna kelthető. A régi hagyományokhoz ragaszkodók kívánják a latinak korai tanítását, azonban a kísérleti paedagogia eredményei szerint legfeljebb 14 éves korban volna megkezdhető valamely holt nyelvnek tanulása, de csak egyé: akár a latiné, akár a görögé.

Az iskola reformjához a modern paedagogia eszközeivel vezetett kísérletekkel, a gyermeki lélek tanulmányozásával fogunk eljutni. Anglia már megvalósítja a modern iskolát, mi még inkább csak a gondolatnál tartunk, a megvalósítás csupán a jövő reménysége. De hogy valamikor eljussunk a mainál jobb iskolához, szükségem, hogy e gondolatok terjedjenek s maguknak híveket szerezzenek elsősorban az előítélettől mentes társadalom körében.

Botár Imre.

Channing gondolataiból.

Channingnek (olv. Csenning) az amerikai unitárizmus egyik legnagyobb alakjának, Az egyetemes egyház c. beszédéből hoztuk az alábbi részeket. Azt hisszük, hogy nagyjaink felelevenítése ébresztene fogja a magyar unitárius gondolatot.

A keresztények egy testet alkotnak, s nem elkülönzött, egymástól független követői Krisztusnak. Krisztus nem csak azért jött, hogy egy tant hirdessen, hanem hogy egy szellemi közösséget szervezzen. Vallását az egész emberiség közkincséül, közörömére, a hála és dicséret, az áldozat és munka közalapja gyanánt jelentette ki. E vallásnak az egész világra kiterjedő ügynek kell lennie, amelynek érdekében megszámlálhatatlan tömegek szövetkezzenek, azt egyesített imáik, vágyaik, küzdelmeik és szenvedéseik által előmozdítván; a melyet egyik kor a másiknak átadjon, s a mely minden nép és kor önzetlen és kegyes embereit magának megnyerje. Krisztus nem egyes egyének vezére. Az új szövetségben Krisztusnak tulajdonított elnevezések a legszorosabb és legbensőbb viszonyt fejezik ki azok között, kiket ő barátainak nevez. Krisztus a fő és a keresztények az ő teste — egymásnak élő tagjai.

Az egyetemes emberiség öntudatos életközössége a legmélyebben érezhető a vallás birodalmában. Itt a legfogékonyabb természetünk a társas élet iránt. Egyszerű elgondolása annak, hogy a földön még számosan vannak, akiknek vallásos hite, reménye és szeretete a miénkkel közös, az ihletéshez hasonló lelkesülésre ragad mindnyájunkat. A kegyes lelkű ember új buzgósággal imádkozik, midőn tudja, hogy megszámlálhatatlan kegyes lelkek egyesülnek vele azon egy Isten és Atya imádásában, aki mindnyájunk felett van, és akiben mindnyájan vagyunk; midőn érzi, hogy ez a lelki szövetség nem szorítkozik a mi kis világunkra, hanem kiterjed miriárd virá-

gokon egy lönséges templomná, amelyben Isten lakozik; midőn érzi, hogy az ő dicsőítő hymnuszát viszhangozzák az angyalok égi karai, hogy az ő kegyes érzelmei összhangzanak az Isten megszámlálhatatlan lelki teremtményeinek érzelmeivel és örömeivel az egész világegyetemben és hogy ő már a jelenben is élő fajja egy halhatatlan szervezetnek, amely hova-tovább mind tökéletesebbé lesz; midőn a nemzetek, sőt az egész emberiség közötti különbségek is összeolvadnak a menny szent és áldott társadalmának szeretetében és örömeiben.

Egy test és egy lélek vagytok. Krisztusnak egy, nem több egyháza van. A keresztények mindnyájan egy közösséget alkotnak. Legyenek bár szétszakadozva, elkülönözve, megoszolva: egy főhöz való tartozásukban, egy hit és szellem oszlatyosságban egy oly egyesítő elvet bírnak, a mely végre is minden hívőt láthatóan és feloldhatatlanul egyé fog forrasztani. A keresztény vallásnak, mint a szeretet vallásának természete hozza magával, hogy akik azt elfogadják, egy társaságot alkossanak. A keresztény egyesülés a keresztény vallással együtt jár, s ennek terjedésével terjed.

A halál elszakíthatja azt a köteléket, amely az embert nemzetéhez fűzte s véget vethet nemcsak annak érdekében kifejtett törekvéseinek, hanem sorsa iránti rokonszenvének is. De a kereszténnyel ez nem történhetik meg. Aki az egyetemes egyházért munkált és szenvedett e földön, az egy halhatatlan ügynek, egy oly társaság érdekeinek szentelte tehetségeit, amely túléli a napot és csillagokat és a mely égi eredetű lévén, az ég felé irányul s ott tökéletességre kíván jutni. A halál őt nem ragadhatja ki egyházából, sem összeköttetését azzal nem gyengítheti meg a legkisebb mértékben is. Ellenkezőleg, elmegy egyesülni ezen társulat diadalmas, megtisztult és megáldott részével, akik között az ő vonzalma itt alatt vitézkedő testvérei iránt, ahelyett hogy kialudnék, új lángra gyul.

Az igazi keresztényre nézve nincs oly meghatározható történet, mint az egyetemes egyházé. Lelke egyesül a tiszta és kegyes lelkekkel, a kik kitarással ragaszkodtak ahhoz a veszélyben, akik a kereszt kinszenvedései alatt szellemi paizszsal felfegyverezve vívtak érte, akik önfeláldozásukkal, szenvedéseikkel és halálukkal győzedelmeskedtek a gonosz hatalma felett. Az apostolok, amint ezek mindeneket eltűnőni és mindeneket legyőzni tudó szeretettel felfegyverezve, a keresztény igazságot vad és barbar népek a föld végső határáig elterjesztik, a korábbi híres hősök és törvényhozók felett magosan állanak, mint az emberi természet leglönsségesebb és legmegragadóbb alakjai az ókor homályos századaiban. Érzi személyes kötelezettségét a Krisztus ezen megpróbált követői hite és ragaszkodása iránt s áldást mond rájuk a munkáért, melynek gyümölcseit ő naponta élvezi. Az

emlékezet által nekünk ily módon ép oly igazi érintkezésünk van a megdicsőült szentekkel, mint a minő van a még itt élőkkel. Jóllehet ők már halottak, mégis szólnak hozzánk. S boldogok vagyunk, ha meg tudjuk nyitni lelkünket az elköltözöttek befolyásának s benső viszonyt tudunk fenntartani azon nagyokkal és jókkal, a kik minket a béke világában megelőztek.

Erősödjünk meg abban a boldogító meggyőződésben, hogy minket mindenütt és mindenkor átkarol, áthat, őriz, vezérel és fenntart az Atya és Barát hatalma, akik rólunk soha meg nem felelkezhetnek és hogy mindazok a lelkek, akik a földön a legtökélyesebb Egy-et keresni, ismerni, szeretni és szolgálni kezdték, az égi házában ismét egyesülnek s üdvözölve lesznek együttesen a világegyetem szabadságában és az ő jelenlétének állandó világában.

HIREK.

„S. O. S.” Ez a tengeri vészjel. Juliusban még vezércikket irtunk róla. Most pedig itt áll a hírek élén. Azt jelenti, hogy minden buzgó unitáriusnak ide kell sietnie a hajó védelmére. Magáért a hajóért és azokért, akik benne vannak, akik jóreménység fejében sorsukat a hajóra bízták.

Kis lapunkat eddig is csak nagy áldozattal tudtuk fenntartani. A szerkesztőbizottság számot vetett a helyzettel. Adjuk a lapot továbbra is; de csak hathetenként egyszer. Ugy, hogy az eddigi 300, illetve 500 kor. előfizetési díjat 1000 koronára emeljük fel. Egyes szám ára: 100 korona. S kérjük az anyagi mellé a szellemi támogatást is. Friss híreket és közérdekű cikkeket, hogy lapunk tartalma minél változatosabb legyen, mintegy tükre az unitárius népléleknek.

A lelkeszi állások fenntartása is nagy nehézségekbe ütközik. Az adókvető bizottság a tavaszon csak az akkori szükségletnek megfelelő összeget vetett ki a hívekre. De ezt a számítást a való élet már régen keresztül huzta. Egyházunkat az eddigiekhez képest méltó módon csak úgy tudjuk fenntartani, vállalt kötelezettségeinket, a gyermeknevelés, gyermekvédelem, egyházi kormányzat és szociális munka terén csak úgy tudunk eleget tenni, hogyha mindenki h a v o n k i n t fizet — még pedig önkéntesen — legalább annyit, amennyit az adókvető bizottság egy egész évre előirányzott. Ebben az irányban az egyházközség kebli tanácsa szeptember 2-án tartandó ülésében, érett megfontolás után, bizonyára meg fogja tenni a kellő lépéseket; de addig is jónak láttam így — barátilag — híveink egyházasbuzgóságához folyamodni: Ne hagyják el a hajót a végveszélyben! Különben az örvény mindannyiunkat magával ránt a mélybe.

Budapest, 1923. aug. 25.

Szeretettel
JÓZAN MIKLÓS

Egyházi Főtanács ülése október végére halasztatott.

Kebli-Tanács ülés a budapesti egyházközségben szept. 2-án (vasárnap) d. u. 5 órakor lesz.

Kettős doktorátussal tüntették ki Rev. W. H. Drummond afiát, a magyar ügynek igaz barátját. A tiszteletbeli jogi doktori címet a szegedi (volt kolozsvári) Ferenc József Tudományegyetem adta neki. A tiszteletbeli hittudományi doktorátust pedig a Maedvillei (Amerika) Theologiai Akadémia. Mind a két intézet önmagát tisztelt meg ezáltal a lépés által. Amerikában

Uz ősszel, az ő világművi propaganda útjával kapcsolatban, fel fogják avatni; itt pedig majd akkor, ha útjából szerencsésen hazaérkezett, a jövő tavaszon. Az lesz még igazi nagy ünnepe az üldözött és keresztrefeszített unitárius magyarságnak. Addig is hordozza Isten biztonságában, bármerre jár a Csendes oceánon és India sejtelmes völgyein!

Channing Szelleme címen egy magvas, komoly értekezés jelent meg Perczelné Kozma Flóra irónők tollából. Kiadta a budapesti unitárius egyházközség Ára: egyelőre 500 korona. Kapható és megrendelhető postán is a lelkesi hivatalban. Bővebb ismertetést nem adunk. Mindenki vegye meg. Ezt a könyvet nem unitáriusok is lelki élvezettel forgathatják; hiszen Channing ahhoz a láthatatlan egyházhoz tartozik, amelynek mindnyájan tagjai vagyunk.

Őszi hálaadó-ünnep lesz templomunkban szeptember 23-án (vasárnap) d. e. 11 órakor, urvacsera osztással egybekötve. Az új-kenyér és új-bor áldásait Isten kezéből most is hálatelt szívvel fogadjuk, s juttatunk belőle azoknak is, akik inséget szenvednek... Ez az igazi hálaadás.

Két unitárius ifju érkezett haza augusztus elején Angliából pár évi tanulmány után. Sám i Magda, főpásztorunk bájos unokája, aki a „Channing-House-School”-ban 3 évet töltött szép eredménnyel. És Lőrinczy Dénes, lelkesjelölt, aki Manchesterben, a Home Missionary College-ban két éven át komoly theologiai tanulmányokkal foglalkozott s az angol nyelvet annyira elsajátította, hogy a vidéki gyülekezetekben több ízben prédikált. Az évváró ünnepélyen Rev. L. Redfern (Liverpool) mondta a bucsubeszédet, melyben a lelkesi hivatás szépségeit rajzolta, külön is jellemezve az erdélyi viszonyokat, ahol ifju barátunknak apostoli módra kell pásztorkodnia.

Sleen. Kedves hely északi Hollandiában, ahol már több ízben volt nyaranta a szabad ég alatt ifjusági konferencia. Az idei augusztusi táborozógyűlésre a budapesti Dávid Ferenc Ifjusági Egyesület is kiküldötte a maga képviselőjét Jancsi László, unitárius theologus személyében, akit szónoklati gyakorlatairól már hűveink is előnyösen ismernek. Jancsi barátunk francia nyelven tartott előadását jövő számunkban kivonatossan közölni fogjuk s általában az egész ifjusági mozgalmat akkor ismertetjük.

Az Unitárius Nőszövetség a vidéken. A Nőszövetség elnöke és főtitkára július 26-án Polgárdiba utaztak, hogy megismerkedjenek és közelebbi érintkezésbe lépjenek ottani hittestvéreinkkel. Másnap, miután együtt dicsérték velők az Urat a kedves kis imaházban, ismertették a Nőszövetség célját és eddig végzett munkáját a jelenlévő hűvek előtt. Utjokról a legkellemesebb benyomásokkal tértek haza — és ezt nemcsak a meleg testvéries fogadtatás és a hamisítatlan magyar vendégszeretet kellette bennök, amelyben egész ottlétök alatt részük volt: hanem főképpen a nagy megértés, amelyre mind Bartók lelkes urnál mind a gyülekezet többi tagjainál találtak. Bizonyosak lehetünk benne, hogy a Nőszövetség nehéz munkájában lelkes és buzgó munkatársakra lett Polgárdiban. Ennek ékesen szóló bizonyítéka az, hogy a jelenlévő testvérek mind csatlakoztak a Nőszövetséghez és azonnal a nemes szociális munka mezejére is léptek, amennyiben az egyik kedves család egy kis budapesti leányunkat elvállalta nyaraltatásra a szünidő hátralevő pár hetére. Az Isten áldását kérjük reájuk! A Nőszövetségnek ezt az első vidéki útját pedig kedves biztatásnak vesszük a jövőre, hogy a szövetség munkája ezentul nem szorítkozik a fővárosra, hanem kiveszi részét abból minden unitárius asszony és leány a vidéken is.

Elhunytak. Kiss Sándorné szül. Barabá Laura, nyug. kántor neje Erzsébetfalván 64 éves korában július 20-án meghalt. Sok és hosszas szenvedéseitől váltotta meg a halál. — Julius 28-án, életének 51. ik évében meghalt Budapessten homoródjánosfalvi Sándor Jenő m. kir. főerdőtanácsos, aki mint pontos hivatalnok, min buzgó és áldozatkész egyházi tanácsos és jó barát kiérdemelte mindnyájunk nagyrabecsülését. A gyászoló családdal együtt sirjuk felett résztvevő könnyeket hullatunk.

Iskolai év megnyitása alkalmából templomunkban szeptember 9-én (vasárnap) d. e. 11 órakor ünnepi Istentisztelet lesz, melyre a szülőket és érdeklődőket szeretettel meghívjuk.

Gyermek Istentisztelet a hó utolsó vasárnapján d. u. 4 órakor.

Nőszövetség ülése és biblia óra a hó második csütörtök napján d. u. 5 órakor a lelkesi irodán.

Hittanórák sorrendje az 1923—24. iskolai évben:

Hétfő d. u. 3—4-ig VIII. Dugonics-utcai elemi Iskola, 1/25—1/26-ig X. Százados-uti polgári leányiskola III. em.

Kedd d. u. 3—4-ig Üllői-ut 54. sz. polg. isk., 1/25—1/26-ig I., Váli-ut elemi isk. II. em.

Szerda d. u. 3—4-ig Rákospalota, Dobó-u. 4. sz. polg. isk. vezeti: Jancsi László. Szerda d. u. 2—3-ig Erzsébetfalva, Erzsébet-uti elemi isk., 4—5-ig Pestszentlőrinc Wlasics-utcai elemi isk.

Csütörtök d. u. 3—4-ig VII., Barcsay-u. főgim. 1/25—1/26-ig VII., Aréna-uti elemi isk.

Péntek d. u. 3—4-ig I., Attila-utca 3. sz. 16g., 1/25—1/26-ig II., Medve-u. polg. isk. I. em. Szombat d. e. 10—12-ig a lelkeszi irodán, d. u. 3—1/25-ig elemiek, 1/25—6-ig középiskolások a lelkeszi irodán, V., Koháry-u. 4.

Felhívjuk a szülőket, hogy gyermekeiket az itt kijelölt csoportok közül a lakásukhoz legközelebb levőbe, a kijelölt időben hozzák vagy küldjék el vallásórára. Egyben felhívjuk azon szülőket, akiknek iparostanonc fiaik vannak, hogy mielőbb jelentsék be azt is, hogy hol és milyen tanoncok s melyik iskolába járnak.

Egyházi adót fizettek f. évi január 1-től márc. 31-ig: Gellért Gy., Nemes A. 10—10,000 K-t; dr. Mikó G., Klein A., Gáthy F., Bozók E., Nádler F., Endrey G. 5000—5000 K-t; Fekete E., Gömörly K. 3000—3000 K-t; dr. Ujtaky G. 2500 K-t; Förster L.-né, dr. Bognár D., dr. Kovács S. 2000—2000 K-t; öz. Sámli L.-né 1500 K-t; Ferenczy M.-né, dr. Gothárd K. 1200—1200 K-t; dr. Putroky Á. 1100 K-t; Heim E., Fekete Z., Dimény L., Gothárd M., dr. Szentgyörgyi Gy., Sebestyén F., Konez I., öz. Péterffy L.-né, Zvitan E., Borbély A., Gálfy Gy., Kovács F., Székely M., dr. Hajós B., dr. Pálffy M., Imreh J., Tóth I., dr. Nemeshegyi G.-né, Kuncz K., Török Á., dr. Molnár D., Bodóczy G., Klopessik P.-né, Geley K., Polgár L., Göncz L.-né, dr. Molnár J. 1000—1000 K-t; Ádám V. 800 K-t; Szabó J., Szóke Gy., Uzoni J., dr. Szombathalvi Gy. Pap J. 700—700 K-t, Beke M., ifj. Kovács F., id. Kovács F., öz. Perczel F.-né, Vitéz Fábry D., Gál Zs., Osváth A., Szász D., ifj. Bardócz Zs., 600—000 K-t; dr. Enyedy R.-né, Berde L., Farkas J., Jacobi F., Simon D., dr. Kovács Á., Vértessy G.-né, Liebenberger K., Szobotka I.-né, Fekete Gy., Balogh S., öz. Kovács L.-né, Botár J., Gál P., öz. Hajagos M.-né, Szinte F., Sándor J. 500—500 K-t; Bartalis J., Ádám Gy., Borbély M., Baka A., Német I.-né, Klus K.-né, Mátyás S., Zsigmond Sz., Dimény Zs., öz. Fábry E.-né, Kormos J.-né, öz. Nagy J.-né, 400—400 K-t; Benkő J.-né; Botár I., Harnos A., öz. Keresztély D.-né, Máthe Gy., Fúrst A. né, Fekete J.-né 300—300 K-t; Guttman I. 250 K-t; Kovács J., Kend A., Pál M., Gyöngyösy J., Csekme S., Miklósi F., Borbély M., Gothárd L.-né, Demetovics Zs. né, Török S.-né, Rediger E. öz. Simó F.-né, dr. Fráter P.-né, Molnár L., Kiss J., Nyírő G.-né, Gál M., Nagyobb D.-né, Kiss I., Pál M., Orbók K., Pál M., Pusztay L., Deésy K., Joó M. 200—200 K-t; Pál M., Rigó F., Szakál J., Simándi Zs. Krizsa M., Grossmann F., Faragó J., Péter J., Biller L., Tamási L., Tamási F. 100—100 K-t, Fenyedy P. 150 K-t.

Kádakat

Puttonyokat
Boredényeket
Mezőgazdasági
szerszámokat
Tragacsokat
Kocsirészleteket
készítünk

Budapest, V., Kálmán-u. 21. Telefon: 5-34

TELEFON SZÁM: 180-53. **KARTAL TESTVÉREK** Sörgöncim KARTALOK Budapest
műszaki kereskedők
BUDAPEST, V., ALKOTMÁNY-UTCA 18. SZÁM.
Műszaki anyagok és cikkek, olajok kenőanyagok, minden mezőgazdasági és egyéb iparág számára legjutányosabban kaphatók.

BERDE LAJOS

cipészüzlete

Budapest. II. Batthyány-utca 48. szám.

Férfi- és női cipőt mérték után készítenek.
Javitást is vállalok. Mérsékelt árak.

„STUDIUM“

KÖNYVESBOLT
BUDAPEST, IV..
MUZEUM-KÖRUT 21

Telefon: 186-87. Nagyrészt erdélyiekből alakult új vállalat. Telefon: 186-87.

Szakkönyvek, szépirodalmi, egyházi és egyetemi tankönyvek raktára. Beszerez és szállít minden kapható külföldi és belföldi könyvet és folyóiratot. Vidéki megrendeléseket gyorsan és gondosan szállít.

Felelős kiadó: BIRÓ LAJOS.

STERN JÓZSEF R. T.

Budapest, Kálvin-tér 1.

Alapítva 1859. évben.

Szövetek, mosóárak, selymek, bélyeg- és vászonárak, női-, férfi- és gyermek-fehérmű, kész felöltők és blouzok legjutányosabb bevásárlási forrása